

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	1	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester

1046

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES (In all Mediums)

Paper-International Relations, Strategic Aspects

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : Attempt one question each from Sections A, B, C and D. While Section E is compulsory.

SECTION-A

1. Define National Interest and discuss its relationship with Security.
2. Discuss in detail the meaning and concept of International Relations.

SECTION-B

3. Explain the meaning of Balance of Power and discuss the functioning of the system of Balance of Power.
4. Define cold war and discuss causes and means of Cold War.

SECTION-C

5. Discuss the collective security system as laid down under the United Nations Charter and evaluate its working.

6. Discuss in detail the meaning and concepts of Collective Security.

SECTION-D

7. Describe in detail the efforts made by UNO towards disarmament.
8. What is the difference between Disarmament and Arms Control ?
Discuss in detail the problems of disarmament.

SECTION-E

9. Short answer questions :
  - (1) Explain the meaning of International Relations.
  - (2) Mention the types of National Interests.
  - (3) What were SEATO and CENTO ?
  - (4) What is the concept of Balance of Power ?
  - (5) When and where was an agreement signed after Indo-Pak war 1965 ?
  - (6) Give the full form of PTBT and CTBT.
  - (7) Define Collective Security.
  - (8) Mention any two methods of maintaining Balance of Power.
  - (9) Mention types of Disarmament.
  - (10) Mention instruments of Cold War.
  - (11) Who is the supreme commander of Indian force ?
  - (12) Who wrote the book, "The Cold War and its Origin" ?

(13) What do you mean by Arms Control ?

(14) Who said, 'What as an instrument of state policy' ?

(15) Write down any two impacts of Cold War.

(हिन्दी माध्यम)

नोट : भाग क, ख, ग और घ से एक-एक प्रश्न कीजिए। भाग ङ के सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

भाग-क

1. राष्ट्रीय हित को परिभाषित करें और इसके सुरक्षा के साथ सम्बन्धों की व्याख्या कीजिए।
2. अन्तर्राष्ट्रीय सम्बन्धों के अर्थ और धारणा की विस्तारपूर्वक व्याख्या कीजिए।

भाग-ख

3. शक्ति सन्तुलन के अर्थ को स्पष्ट करें एवं शक्ति सन्तुलन व्यवस्था की कार्यशैली की व्याख्या कीजिए।
4. "शीत युद्ध" को परिभाषित करें एवं इसके कारणों एवं साधनों की व्याख्या कीजिए।

भाग-ग

5. संयुक्त राष्ट्र के चार्टर के अधीन 'सामूहिक सुरक्षा' व्यवस्था की व्याख्या करो एवं इसकी कार्यशैली का मूल्यांकन करो।
6. सामूहिक सुरक्षा के अर्थ एवं धारणा की विस्तारपूर्वक व्याख्या कीजिए।

भाग-घ

7. निशस्त्रीकरण के प्रति "संयुक्त राष्ट्र संघ द्वारा किये गये यत्नों की व्याख्या कीजिए।
8. निशस्त्रीकरण एवं शस्त्र नियन्त्रण में अन्तर स्पष्ट करो एवं निशस्त्रीकरण की राह में आने वाली समस्याओं का विस्तारपूर्वक वर्णन करो।

भाग-ङ

9. सभी प्रश्न कीजिए :

- (1) अन्तर्राष्ट्रीय सम्बन्धों के अर्थ को स्पष्ट करें।
- (2) राष्ट्रीय हितों के प्रकारों का उल्लेख करें।
- (3) SEATO और CENTO क्या थे ?
- (4) 'शक्ति संतुलन' की धारणा क्या है ?
- (5) भारत-पाक युद्ध 1965 के बाद कब और कहाँ एक समझौता हुआ ?
- (6) PTBT और CTBT की पूरी फार्म बताओ।
- (7) सामूहिक सुरक्षा को परिभाषित करें।
- (8) शक्ति संतुलन को बनाये रखने के किन्हीं दो ढंगों का उल्लेख करें।
- (9) निशस्त्रीकरण के प्रकारों का उल्लेख करें।
- (10) "शीत युद्ध" के हथियारों का वर्णन करें।
- (11) भारतीय सेनाओं का सर्वोच्च सेनापति कौन होता है ?
- (12) "The Cold War and its Origin" का लेखक कौन है ?

(13) 'ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਨਿਯੰਤਰਣ' ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ?

(14) "ਯੁਫ਼ ਰਾਜਯ ਕੀ ਨੀਤਿਯੋਂ ਕੋ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਕਾ ਯੰਤਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।" ਧਹ ਕਥਨ ਕਿਸਕਾ ਹੈ ?

(15) ਸ਼ੀਤ ਯੁਫ਼ ਲੇ ਕੋਓ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ : ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ ਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਓ

1. 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿਤ' ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਅ

3. ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਠੰਡੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਏ

5. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਅਧੀਨ 'ਸਾਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

6. ਸਾਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਸ

7. ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਣ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਣ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਹ

9. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (1) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (2) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (3) SEATO ਅਤੇ CENTO ਕੀ ਸਨ ?
- (4) ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (5) ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ 1965 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ?
- (6) PTBT ਅਤੇ CTBT ਦੀ ਫੁੱਲ ਫਾਰਮ ਦੱਸੋ।
- (7) ਸਾਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (8) ਸ਼ਕਤੀ-ਸੰਤੁਲਣ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਢੰਗ ਦੱਸੋ।
- (9) ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (10) ਠੰਡੀ ਜੰਗ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

- (11) ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਵਉੱਚ ਸੈਨਾਪਤੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (12) The Cold War and its Origin ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ ?
- (13) ਸ਼ਸਤਰ ਨਿਯੰਤਰਣ (Arms Control) ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (14) ਜੰਗ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤਰ (ਹਥਿਆਰ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਨ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ?
- (15) ਠੰਡੀ ਜੰਗ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸੋ।